

JORDI MALÉ I PEGUEROLES

c/. Onofre Arnau, 17

08301 MATARÓ

telf.: 7903984

Mataró, 5 de juliol de 1997

Benvolgut Sr. Ferraté,

El motiu de la present és doble. D'una banda, de resultes de la proposta que em va fer Segimon Serrallonga d'escriure un article sobre la relació Carles Riba-Ausiàs March per a un número especial de la revista *Reduccions* de Vic dedicat al poeta català quatrecentista, vaig tenir ocasió de consultar l'edició dels *Cants d'amor* ausiasmarquians que Riba va preparar per a l'editor Janés el 1948; una edició de bibliòfil d'uns cent cinquanta exemplars de tiratge que no va tenir difusió. En repassar, posteriorment, els reculls bibliogràfics d'Ausiàs March, vaig comprovar que l'edició ribiana havia estat poc o gens comentada, i això em va moure a fer un altre article, més breu, amb l'objectiu de descriure-la i comentar-la mínimament. Aquest article són els fulls que us adjunto. Compto que no apareixerà fins cap a l'octubre a la *Revista de Catalunya*; però, com que no en fan separates, he preferit d'enviar-vos-en ja una còpia. També perquè, en el cas que creguéssiu pertinent de fer-m'hi qualsevol observació —que no cal dir que us la ben agrairia—, potser encara seria a temps d'incorporar-la-hi.

L'altre motiu d'aquesta carta és fer-vos una petita consulta en referència a un text vostre sobre Carles Riba.

Al capítol «El risc que salva» de *Carles Riba, avui* (cito de *Papers sobre Carles Riba*, p. 122) hi diu: «...el segon ofici que ha estat per Carles Riba traduir clàssics grecs ha tingut com a resultat una sèrie d'obres que, simbòlicament iniciades amb el trasllat dels amables models de virtut i de seny que són el Xenofont socràtic i el Plutarc biògraf, necessàriament havien de culminar allí on tota virtut i tot seny s'estimben, en les tragèdies d'Èsquil i de Sòfocles». Què voleu dir, respecte a les traduccions de Xenofont i Plutarc, amb l'adverbi *simbòlicament*? Que eren una mera preparació, un primer assaig, abans d'emprendre la traducció d'obres de més volada (igual com es qualifica, per exemple, de simplement simbòlica la reunió entre dos portaveus de govern abans no tingui lloc la dels respectius presidents?). O doneu a *simbòlic* un abast més transcendent, baldament no explicitat? Llavors, quin seria el seu sentit?

Aquest punt m'interessa perquè actualment estic treballant —com un apartat de la meua tesi doctoral sobre el pensament literari de Carles Riba als anys '20 i '30— el tema de l'humanisme de Riba i, més en concret, sobre la cada cop més insistent presència de certes

idees i certs criteris humanístics en els seus textos sobre literatura. El que intento demostrar és que Riba va emprendre la traducció de Xenofont i de Plutarc amb una plena convicció dels valors humanístics que tenien i, sobretot, de la validesa i l'actualitat que havien de tenir aquests valors per al públic català a qui adreçava la seva obra. El passatge vostre abans citat sembla anar en aquest sentit de la plena convicció de Riba; però em caldria, per poder-lo citar en suport de la meua tesi (que, val a dir, és la que sempre ha defensat Carles Miralles), entendre perfectament què voleu significar amb *simbòlicament*.

Confio, en fi, que tant l'article sobre l'edició ribiana de March com la qüestió que us plantejo sobre Riba us semblaran interessants i que potser disposareu de temps i us abellirà de respondre'm (pel mitjà que més avinent us sigui).

Dir-vos, abans d'acabar, que el fet d'haver d'ocupar-me de March m'ha proporcionat una perfecta avinentesa per fer una lectura del vostre llibre *Llegir Ausiàs March*. No se m'acut cap altre millor comentari que expressar-vos el desig de poder llegir aviat el segon lliurament de les vostres lectures de poemes de March. Sens dubte, aquesta obra posa en evidència un principi fonamental en crítica: que només afrontant totes i cadascuna de les dificultats que planteja un poema el crític pot considerar acomplert el seu deure, i pot gaudir amb tota seguretat de les satisfaccions que comporta haver-les superat fins on ha estat possible.

Tot esperant que gaudiu de bona salut i que estigueu «fresc, d'estiu, com la calor se met», aprofito l'ocasió per saludar-vos ben cordialment.

Jordi Malé

UN EDITOR D'AUSIÀS MARCH POC CONEGUT: CARLES RIBA

JORDI MALÉ I PEGUEROLES

Són diverses les edicions de què ha gaudit la poesia d'Ausiàs March al llarg del nostre segle. Destaquen, com és ben sabut, les d'Amadeu Pagès (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1912-1914), Pere Bohigas (Barcelona: Ed. Barcino, «Els Nostres Clàssics», 1952-1959) i Joan Ferraté (Barcelona: Quaderns Crema, 1979), que ofereixen la totalitat del corpus poètic ausiasmarquià. A banda, però, d'aquestes edicions de l'obra completa, no s'han d'oblidar les diverses antologies que s'han fet del poeta de València. La de Joan Fuster, publicada per l'editorial Selecta (Barcelona, 1959) ha estat, durant molts anys, la més difosa. El mèrit, però, d'haver estat la primera el té una breu selecció de poemes que Joan Estelrich, amb una nota introductòria de Lluís Nicolau d'Olwer, va publicar, l'any 1918, al fascicle núm. 5 de «Minerva. Col·lecció popular dels coneixements indispensables dirigida pel Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona» (Segona sèrie: «Col·lecció de literatures Modernes»). Cal esperar, llavors, fins a l'any 1934 per trobar una nova antologia ausiasmarquià: la que Enric Navarro publicava a València, amb el títol *Poesies d'Auziàs March*, a la «Sèrie Popular de Clàssics Valencians» de la biblioteca «L'Estel».

Entre aquesta antologia del 34 i la de Joan Fuster del 59 (i deixant de banda el volum Ausiàs March, *Poesies*, editat a Mèxic, D. F.: Edicions de la «Biblioteca Catalana», 1946 [«Clàssics Catalans, vol. III], que no és sinó una reproducció íntegra de l'edició de «Minerva» de 1918), es troba, encara, una altra edició parcial de l'obra de March, molt poc coneguda, però, pel fet de tractar-se d'una edició de bibliòfil, en volum infòlio, d'escàs tiratge i gairebé nul·la difusió: *Cants d'amor*, il·lustrats amb vuit aiguaforts originals en colors, compostos i gravats per Édouard Chimot. Barcelona: Josep Janés, Editor, 1948 (volum tercer la sèrie «Poesía del Mundo»). Una edició de la qual tingué cura Carles Riba i per a la qual, a més, escriví la nota que hi fa d'introducció.

Gairebé no tenim cap notícia respecte a l'origen d'aquest llibre. L'epistolari ribià, per exemple, no aporta cap dada sobre el seu projecte o la seva realització. En tot cas, cal situar-lo dins la línia de col·laboració editorial que Riba, l'any 1941, de l'exili estant, havia convingut amb l'editor Josep Janés i que ja li havia permès, retornat a Barcelona el 1943, de revisar, anotar i prologar una traducció castellana de Plutarc (*Vidas paralelas*, de 1945) o de traduir

al castellà una biografia de *Dante*, de Louis Gillet, que Janés li publicarà el 1947.

L'edició dels *Cants d'amor* podia deure's, doncs, a un encàrrec editorial. Amb tot, cal tenir present que l'interès de Riba per Ausiàs March durant la Guerra Civil i els primes anys de la postguerra tenia un molt més significatiu abast. La figura de March, al costat de la Llull, apareixen sovint en els seus escrits com a les més representatives d'una cultura catalana que en aquells moments calia lluitar per salvaguardar de l'anihilació que l'amenaçava. Una situació que Riba denunciava en unes declaracions sota el títol «Posicions i tasca», al maig de 1938: «Catalunya no es pot plànyer precisament de persecucions, sinó, ofensa més subtil —de suplantació i, més subtil encara, de silenci. Els seus valors universals han estat *callats*, no per Castella, sinó a favor de Castella, en progressió creixent segons la creixença d'un imperialisme hispànic que les dinasties austríaca i borbònica afermaven abusant del nom de Castella. Si Juan Manuel, per exemple, partí sovint de Ramon Llull, un Garcilaso i un Herrera coneixien i imitaven Ausiàs March. Han estat les “superestructures” —el terme és molt feliç— que han silenciats i negat la llengua i la literatura catalanes, els pensadors catalans (Llull, l'immens Llull, encara corre absurdament desfigurats per Europa!), l'art català (...), el dret català, fins els sants catalans...».

Llull i March encarnaven, sobretot, l'esperit català en la seva més sincera i plena expressió: la llengua, que sintetitzava la nostra particularitat amb l'aspiració a la universalitat. Riba no podia deixar de referir-s'hi en un parlament, «Als escriptors del món», llegit al Congrés de la Federació Internacional de PEN Clubs reunit a Praga al juliol de 1938: «[Durant el romanticisme] Catalunya despertà a vida nova en el sentiment de la seva llengua. La seva primera reafirmació d'energia ideal enfront de tot allò que és material i extern foren uns versos d'elogi a una llengua considerada ja sense futur i en la qual s'havien expressat, no per a l'àmbit de la Catalunya estricta, sinó per al món, Ramon Llull i Ausiàs March».

No ha de sorprendre, doncs, que un cop a l'exili, les primeres accions encaminades a defensar la nostra cultura tinguessin sempre presents ambdós insignes noms. Així es posa de manifest en una carta de Riba adreçada, des de l'exili francès (Boissy-la-Rivière, 30 de març de 1939), a l'intel·lectual occità Pierre Rouquette (que col·laborà intensament amb els catalans durant la guerra i la postguerra, i que és esmentat sempre per Riba amb el nom francès), en relació al projecte d'un número de *Cahiers du Sud* sobre Cultura Catalana: «Crec que els articles diguem-ne panoràmics (la poesia, la filosofia, etc.) haurien d'ésser d'autor francès, en principi: especialistes que presentessin, sota la garantia de llur prestigi. Els catalans, més aviat haurien d'aportar-hi obra personal, de creació o de pensament. I aquesta mostra contemporània, hauria d'alternar amb mostra antiga: unes pàgines de Llull, de Sibiuda (el Sébond de

Montaigne!); també, més ençà, de Maragall, de Torres i Bages potser, etc.; i poemes d'Ausiàs March (aquell patètic Jo som aquell que en les nits de tempesta etc.!). N'anirem parlant...». (Val la pena notar que el vers que cita Riba, corresponent al poema núm. LXVIII de March, el conegut «No em pren així com al petit vailet...», és el primer de l'estrofa que conté l'expressió «cor salvatge»: és que potser Riba, per alguna profunda afinitat, ja s'havia sentit colpit per aquella expressió que, anys després, havia de donar títol a una de les seves obres poètiques més importants i de contingut més humanament transcendent?)

També és en una carta dels primers mesos de l'exili (datada a Bierville el 27 de maig de 1939) que trobem la primera referència a una possible edició de la poesia d'Ausiàs March, si bé a iniciativa de l'editor Joan Gili: «Això d'Auziàs March [sic] —deia Riba a Gili— em sembla interessant; per bé que, temo, poc comercial. ¿Voleu dir tot? ¿No valdria més una selecció, potser afegint-hi Jordi de St. Jordi? Si em proposeu de treballar-hi, jo us diria d'esperar que vingui a Anglaterra o que m'instal·li més prop de París: aquí no tinc mitjans». El projecte no s'arribà a realitzar. Però per aquesta lletra podem saber que ja l'any 39 la idea d'una edició parcial de la poesia ausiasmarquiana voltava la ment de Riba. No serà, però, fins a l'any 1948 que podrà dur-la a terme, amb la publicació, per l'editor Josep Janés, dels *Cants d'amor*.

El llibre va aparèixer en edició de bibliòfil —que era de gairebé l'única manera que es podia aconseguir delsensors una autorització per publicar obres en català—, «il·lustrat amb vuit aiguaforts en colors a registre compostos i gravats per Édouard Chimot», editat «sobre paper Royal Annam» i acabat d'imprimir «als obradors de la Societat Aliança d'Arts Gràfiques (S.A.D.A.G.), de Barcelona, el 15 de maig del 1948», segons es llegeix en el colofó. El tiratge va constar de només cent cinquanta exemplars, distribuïts diversament, més vint exemplars d'artista: això explica que no tingués difusió i que el llibre sigui molt poc conegut.

L'edició va encapçalada per una nota introductòria de Riba (sense títol i signada: «Carles Riba / de l'I. d'E. C.»), que el poeta i crític va incloure posteriorment al seu recull d'escrits sobre poesia ...*Més els poemes* (1957), però suprimint-ne el paràgraf inicial i els tres finals, que contenen informació sobre la vida d'Ausiàs March, sobre la seva història editorial i, el que és més important, sobre els criteris que ha seguit per fer l'edició del text. La supressió d'aquests paràgrafs en la nota de ...*Més els poemes* impedeix de saber, a tothom que no hagi pogut consultar el llibre, que Riba mateix va ser el curador de l'edició i fa creure que simplement en va redactar la introducció. (La nota es pot llegir avui sencera al quart volum de les seves *Obres Completes*.)

Riba explica, en aquesta nota, que en la seva edició dels *Cants d'amor* reproduceix el text dels poemes de l'edició crítica d'Amadeu Pagès (IEC, 1912-1914). Però, tot seguit,

especifica els criteris que ha aplicat: «Ens hem limitat a corregir petits errors evidents, a puntuar amb més rigor i a donar als mots la fesomia que tenen segons l'ortografia actual, per bé que sempre d'acord amb el que se sap o s'endevina de llur pronunciació pel poeta. Tot allò en què aquesta es pot creure que fluctuava, fluctuant hi ha restat. Ara, quant al vers en ell mateix, hem cregut preferible deixar-li l'arcaic aspecte que li donen les elisions i l'ús del punt volat per a certs mots àtons (*hi, ho, o*) quan llur vocal fa diftong amb la final del mot precedent; si més no, se n'obté un preciós ajut per a la lectura». I acaba: «No pretenem haver resolt tots els problemes que planteja l'adaptació ortogràfica d'un text poètic antic; ni tenen, els tècnics prou ho saben, solució última».

Correcció d'errates, nova puntuació i actualització ortogràfica: sobretot per aquestes dues darreres operacions exercides damunt el text, i pel fet de tractar-se de Carles Riba —que no era, certament, medievalista, però sí filòleg, editor de textos clàssics i autor d'una edició crítica de *Nausica* de Maragall—, l'edició dels *Cants d'amor* resulta, sens dubte, mereixedora d'un xic més d'atenció de la que fins ara li ha estat dispensada. Atenció que, si no vaig errat, es redueix al breu comentari de Ramon Aramon i Serra en un article de mitjan anys '50 sobre «Les edicions de textos catalans medievals», que es limita a incloure l'obra dins l'apartat dedicat a la bibliofília i enmig de les edicions en què «veiem en general donar preferència», diu Aramon, «a la il·lustració per damunt del text i, també, a la reproducció exactíssima —en facsímil, doncs— dels manuscrits o impresos primitius per damunt de llur elaboració crítica». Ja hem comprovat que no és aquest el cas de l'edició de Riba, i, baldament ell ja avisa a la nota introductòria que «el nostre propòsit no ha estat de fer una nova edició crítica d'Ausiàs March», és evident que l'objecte de la seva tasca editora va molt més enllà del que li suposa Aramon. (Lluïsa Esteve i Laura Ripoll, al seu «Assaig de bibliografia ausiasmarquiana», en què descriuen succintament les diferents edicions totals o parcials de l'obra de March, en relació als *Cants d'amor* tan sols al·ludeixen a la intenció de fer-ne una obra de bibliòfil —una «edició bella», com diu el mateix Riba—, però, inexplicablement, no fan cap referència a l'actualització ortogràfica o a la revisió del text i de la puntuació que s'hi duu a terme, aspectes que, en canvi, sí que comenten respecte a les altres edicions que ressenyen.)

No és aquest el lloc de fer una exhaustiva anàlisi comparativa de l'edició de Riba respecte a la de Pagès i la dels altres principals editors de la poesia ausiasmarquiana. Però no serà sobrer de donar un cop d'ull a uns quants casos d'actuació de Riba sobre el text del seu il·lustre predecessor que no deixen de ser significatius.

Riba corregeix, per exemple, un error evident de Pagès (que es manté en l'antologia d'Estelrich de 1918, que en depèn directament) en la transcripció del vers 21 del poema núm.

23. Escriu Pagès: «Lo vostre seny fa ço c'altre no pensa»: el vers, però, no pot acabar amb el mot «pensa» ja que no es correspon amb el joc de rimes encreuades de l'estrofa —i, com que no se'n recull cap variant en l'aparat crític, cal pensar que es tracta d'una equivocació de Pagès. Riba canviarà el mot fi de vers per «basta» —que, atesos el context i la rima, sembla la solució correcta:

Lo vostre seny fa ço qu'altre no basta,
que sap regir la molta subtilea;
en fer tot bé s'adorm en vós perea:
verge no sou, perquè Déu ne volc casta.

Aquesta solució és la que figura a les edicions posteriors, tant a la de Bohigas (el qual no fa constar la seva discrepància amb Pagès) com a la de Ferraté (que sí que la fa constar en un Apèndix), o, més recentment, a la de Robert Archer (Ausiàs MARCH, *Cinquanta-vuit poemes*. Barcelona: Ed. 62, 1989).

En algun cas, Riba no s'està de discrepar de la variant triada per Pagès i es decideix per una altra que creu més adequada. És el cas del v. 28 del poema núm. I, «Com del pensat plaer me cov'exir» (Pagès), en què Riba canvia «pensat» per «passat», solució també atestada en manuscrits i edicions antigues i que cal deduir que és triada per Riba pel fet d'escaure's més al context del poema, que tracta de la contraposició entre el passat feliç i el dolorós present. És la mateixa solució que figura a l'edició de Bohigas (que, però, no en recull les variants al seu aparat) i a la de Ferraté; Archer, en canvi, torna a adoptar la variant de Pagès.

A l'hora d'actualitzar i regularitzar el text, Riba es troba amb algunes grafies de Pagès que resulten ambigües i respecte a les quals cal decidir-se per una solució concreta. Per exemple, al començament el v. 30 del poema núm. I, «Doble's l'afany après d'un poch repòs» (Pagès), en què «Doble's» és resolt per Riba en «Dobl' és», solució que també serà adoptada per Joan Ferraté («doble és») —com ja l'havia adoptada, abans d'ell, Joan Fuster a la seva antologia de 1959—, no sense una certa polèmica respecte a altres editors moderns. Ferraté raona així la seva decisió —i cal pensar que igualment van fer-ho Riba i Fuster—: «La meua lectura de les dues primeres paraules del v. 30 (...) es justifica a partir de l'única lliçó dels manuscrits, que és “Dobles” (amb una majúscula que és la usual a començament de vers), que es podria analitzar com a “doble's” només en el cas, que no es dóna, que el context ens autoritzés a veure-hi un subjuntiu, ja que no es pot entendre com una forma d'indicatiu, que s'hauria d'escriure “dobla's”» (aquesta darrera solució és la que tria Archer, sense que, però,

estigui atestada a cap manuscrit o edició; Bohigas, per la seva banda, manté «doble's».

L'actualització ortogràfica dels mots que duu a terme Riba és feta, com hem vist que ell mateix especifica a la nota introductòria, «d'acord amb el que se sap o s'endevina de llur pronunciació pel poeta. Tot allò en què aquesta es pot creure que fluctuava, fluctuant hi ha restat». Riba segueix, doncs, *grosso modo*, el mateix criteri que ja havia aplicat a la seva edició crítica de la *Nausica* de Maragall, i que Víctor Martínez-Gil ha sintetitzat en la següent fórmula: «cerca en la fonètica la guia per a les seves correccions: cal deixar intactes els aspectes morfològics, lèxics o sintàctics del text, i adaptar a la normativa tan sols els aspectes purament ortogràfics». Un criteri l'aplicació del qual, però, resulta més problemàtica que no en l'edició del text maragallià pel fet de tractar-se d'un autor medieval i, a més, valencià. L'actualització comporta, en tot cas, i per posar alguns exemples, la regularització de l'accentuació, de les grafies *s*, *ss*, *c*, *ç* i de les oclusives a fi de mot; el canvi de *l* per *ll* («lonch» per «llong»), de *y* per *j* («Yo» per «Jo»), etc. Coincideix, en bona mesura, amb l'actualització que realitzen, per exemple, Joan Ferraté i Robert Archer a la seves edicions. La més remarcable excepció, assenyalada pel mateix Riba (i compartida, en part, per Archer), és el fet d'haver-hi deixat «l'arcaic aspecte que li donen les elisions i l'ús del punt volat per a certs mots àtons (*hi*, *ho*, *o*) quan llur vocal fa diftong amb la final del mot precedent»; un criteri que no cal dir que no és filològic i que si, d'una banda, pot vincular-se al propòsit de fer una edició de bibliòfil —i, doncs, de voler mantenir en l'obra un cert aspecte «arcaic», en sintonia amb els gravats—, d'altra banda, no deixa de tenir una certa funcionalitat, ja que, com ell mateix apunta, «si més no, se n'obté un preciós ajut per a la lectura».

Quant a la puntuació, a banda d'esmenar el text de Pagès en casos que es podrien considerar evidents, Riba intenta aplicar uns certs criteris de forma regular, com ara, per posar un exemple, eliminar les comes davant de conjuncions copulatives que enllacen membres coordinats quan tals signes resulten absolutament innecessaris. El tema de la puntuació dels poemes de March és, però, molt complex i escapa als límits d'aquest article fer una casuística dels usos que en segueix Riba en relació a Pagès. Caldria estudiar, a més, les variants de puntuació que afecten específicament la lectura i la interpretació d'alguns poemes. Els especialistes ausiasmarquians tenen la paraula.

Un darrer aspecte remarcable de l'edició ribiana de March és la tria concreta de poemes. Riba podia haver optat per fer una selecció de les poesies més representatives del poeta valencià, seguint l'exemple dels qui li l'havien precedit en la publicació parcial de l'obra de March, Joan Estelrich (1918) i Enric Navarro (1934), o com faria posteriorment Fuster (1959). Es va decidir, en canvi, per publicar un grup de poemes temàticament determinats: els

anomenats «Cants d'amor». Aquesta decisió és possible que calgui vincular-la al propòsit de fer una luxosa edició de bibliòfil que, sobretot, havia de resultar —com Riba mateix diu a la nota que encapçala l'edició—, «una edició bella»: no debades la temàtica amorosa proporcionava al gravador Édouard Chimot l'avinentsa d'uns pretextos més agradables i atractius per il·lustrar els poemes que no ho haurien fet els «Cants de mort», els «Cants morals» o el «Cant espiritual».

En tot cas, és l'única edició que hi ha, fins avui, integrada exclusivament pel conjunt de poemes anomenats «Cants d'amor». Aquest títol classificador no és degut al mateix Ausiàs March, sinó als editors cincentistes de la seva obra, que es van decantar per presentar els poemes seguint una ordenació temàtica. Ja es troba a la primera edició coneguda, de Baltasar de Romaní, feta a València el 1539, que feia seguir els textos catalans d'una traducció castellana per facilitar-ne la lectura: *La obras del famosissimo / filosofo y poeta Mossen Osias Marco, cavallero Valen / ciano de nacion Catalan / traduzidas por don Baltasar / de Romaní / y divididas en quatro Canticas: es a saber: / Cantica de Amor / Cantica moral / Cantica de muerte / y Cantica spiritual*. Aquesta classificació de Romaní reapareixerà, amb més o menys modificacions, a les edicions posteriors. Es manté, en línies generals, a la segona, feta per Carles Amorós a Barcelona el 1543, però reduint les rúbriques a tres: «Obres de Amors», «Obres de Mort» i «Obres Morals». Una reducció que és també present a l'edició de dos anys després, ja que es tracta d'una reedició de l'anterior de Carles Amorós (Barcelona, 1545), però amb les poesies «novament revistes», cosa que va comportar una millora del text. Les quatre divisions de l'edició de Baltasar de Romaní seran restablertes a la de 1555, preparada per Joan de Resa i publicada a Valladolid: «Cantos de Amor», «Cantos Morals», «Cantos de Mort» i «Canto Spiritual». I es retroba a la següent, editada per Claudi Bornat a Barcelona el 1560, amb el simple canvi de «Canto» per «Cant» a les rúbriques. (Val a dir que la classificació temàtica dels poemes figura també en un manuscrit, el designat per la lletra E, si bé només sota dos encapçalaments: «Obres d'amor» i «Obres morals». Tal manuscrit, però, és datat a València el 1546, cosa que el fa posterior a les primeres edicions, les quals li degueren servir de model.)

Tot i que la divisió entre temàtica «d'amor», «de mort» i «moral» és present a totes cinc edicions del segle XVI, no sempre apareix aplicada de la mateixa manera i són diversos els poemes classificats diferentment segons els editors. Riba, en decidir-se a fer una edició dels «Cants d'amor», podia també haver optat per fer ell mateix la selecció, ja que —recordem-ho— tal designació i tal ordenació no són degudes a Ausiàs March. Va preferir, però, cenyir-se a alguna de les classificacions dels editors històrics, les quals podia conèixer gràcies a l'aparat de variants de l'edició crítica de Pagès, que indica sota quina rúbrica són inclosos els poemes en

cadascuna de les edicions (i també en el manuscrit *E*). En concret, va escollir la divisió de poesies «d'amor» que consta a les dues últimes edicions cinccentistes i que és idèntica: la de Joan de Resa de 1555 i la de Claudi Bornat de 1560; una divisió temàtica dels poemes que, a priori, sembla la més lògica i conseqüent.

De fet, poques són les objeccions que poden ser fetes a tal classificació. Així i tot, es troben a faltar, en l'edició de Riba, dos poemes que semblen clarament inscrivibles sota la rúbrica de «Cants d'amor». D'una banda, el poema núm. 12, «Ja no esper que sia amat...», que tracta el tema de la timidesa del poeta, que no gosa declarar el seu amor però que, a l'últim, confia que un gest el revelarà. Aquesta poesia amorosa és atípica, com explica Joan Ferraté, «pel metre (versos octosíl·labs en lloc dels decasíl·labs habituals), pel to, que sembla frívol i que contrasta amb la seriositat introspectiva a què ens han anat acostumant les altres [onze primeres poesies], i pel fet que el que hi parla s'adreça reiteradament, abans de la tornada (...), a la presumpta dona estimada que sempre, fins ara, ha justificat el seu discurs però molt rarament hi ha estat convidada a fer-se'n càrrec». Aquest caràcter atípic ja va ser observat pels primers copistes de l'obra de March i, per exemple, al manuscrit *F* (un dels més importants), al marge i al costat del títol del poema, consta, d'una mà posterior: «no es de Ausias March» (sic). Segurament és per això que aquesta poesia no va ser inclosa a cap de les cinc edicions del segle XVI; de fet, cal esperar fins a la primera edició del nostre segle, la de mossèn Jaume Barrera (Barcelona, Biblioteca Clàssica Catalana, 1908-1909), per retrobar-lo, afegit al final dels poemes, i no serà fins a l'edició crítica de Pagès que recuperarà el seu dotzè lloc. Riba, però, tot i partir de Pagès, per mantenir-se congruent amb la seva tria de la classificació de les edicions de 1555 i 1560, va decidir no inserir el poema a la seva edició dels *Cants d'amor*.

L'altre poema de temàtica amorosa que es troba a faltar a l'edició de Riba és la coneguda esparsa «Sí com lo taur se'n va fuit pel desert...» (núm. XXIX). La raó d'aquesta supressió és també deguda a la congruència de Riba a seguir la classificació de les dues darreres edicions cinccentistes, ja que inclouen l'esparsa entre els «Cants morals». Ara bé: el perquè d'aquesta més que discutible adscripció al grup de les poesies de temàtica moral és el fet que, en les edicions esmentades (i també en les dues anteriors i en alguns manuscrits), tal esparsa no figura com a poema solt sinó com a primera estrofa del poema següent, «Vengut és temps que serà conegut...» (núm. XXX), un poema sobre el coratge davant de la mort, de contingut, doncs, evidentment moral.

Quant a l'ordenació dels poemes, segueix l'ordre establert per Amadeu Pagès, «sens dubte més pròxim al cronològic, o sigui als quaderns del poeta», com Riba mateix comenta a la nota introductòria. El que no segueix és la numeració: els poemes que integren l'edició dels

Cants d'amor són numerats correlativament, sense que siguin respectats els salts en la numeració que correspondrien als «Cants morals», els «Cants de mort» i el «Cant espiritual», que en l'ordre de Pagès s'intercalen amb els «Cants d'amor». Riba només interromp la correlació numèrica quan es tracta de poemes escrits en versos estramps, els quals numera a part (Estramps I, Estramps II, etc.), o en el cas d'esparses, que també segueixen la seva pròpia numeració (Esparsa I, Esparsa II, etc.). L'únic poema no numerat és el que en l'edició de Pagès porta el núm. XLII («Vós qui sabeu de la tortra 'l costum»), encapçalat per Riba amb el títol de «Maldit», que designa el tipus de composició de què es tracta i que ja figurava en algun manuscrit. Tots els altres poemes van encapçalats per la paraula «Cant» i el número corresponent correlatiu sense salts.

Són els especialistes en literatura medieval els qui han de determinar quina és l'aportació de l'edició ribiana dels *Cants d'amor* a la bibliografia ausiasmarquiana, aportació que serà més o menys remarcable, en cap cas decisiva. Sense cap mena de dubte, però, és una obra que cal tenir en compte a l'hora de resseguir la història de les edicions de l'obra del poeta valencià. Perquè, d'altra banda, sembla indiscutible que Riba adquirí una certa rellevància, per mínima que fos, com a editor d'Ausiàs March: ho palesa el fet que Pere Bohigas, al final de la Introducció a la seva edició de les *Poesies* de March a «Els Nostres Clàssics», va sentir-se en l'obligació «d'expressar el nostre agraïment als senyors Carles Riba i Martí de Riquer per les informacions que ens han facilitat». Això vol dir que Riba, si més no, també tenia alguna cosa a dir respecte a la tasca d'editar Ausiàs March.

NOTA BIBLIOGRÀFICA

He citat, dins el text, l'obra de Joan FERRATÉ, *Llegir Ausiàs March*. Barcelona: Quaderns Crema, 1992 (pp. 57-58 i p. 195). L'article de Ramon ARAMON I SERRA, «Les edicions de textos catalans medievals», va aparèixer al *Boletín de Dialectología Española*, tom XXXIII (1954-1955), pp. 197-266 (la citació és de les pp. 250-251). L'«Assaig de bibliografia ausiasmarquiana», de Lluïsa ESTEVE i Laura RIPOLL, es troba a *Llengua & Literatura*, núm. 2 (1987), pp. 453-484. Les citacions dels textos ribians «Posicions i tasca» i «Als escriptors del món» provenen de Carles RIBA, *Obres Completes*, vol. III (Crítica 2), a cura d'E. Sullà i J. Medina. Barcelona: Ed. 62, 1986, p. 283 i p. 292. La nota de Riba a l'edició dels *Cants d'amor* es pot llegir sencera, sota el títol «Nota a una edició d'Ausiàs March», a Carles RIBA, *Obres*

Completes, vol. IV (Crítica 3), a cura d'E. Sullà i J. Medina. Barcelona: Ed. 62, 1988, pp. 188-191. Les cartes de Riba citades provenen de l'edició *Cartes de Carles Riba. II: 1939-1952*, a cura de Carles-Jordi Guardiola. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1991. L'article de Víctor MARTÍNEZ-GIL al·ludit és «Algunes consideracions sobre l'edició de textos pre-fabrians», *Els Marges*, núm. 50 (juny de 1994), pp. 41-63 (la citació és de la p. 59). L'exemplar dels *Cants d'amor* que he consultat es troba a la Sala de Reserva de la Biblioteca de Catalunya (top. 12-V-21.)